Suomen kirjastoseuran lausunto

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle 14.10.2021

Suomen kirjastoseuran lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 HE 146/2021 vp

Suomen kirjastoseura kiittää sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta antaa lausunto.

Lausuntopyynnön mukaisesti lausuntomme teemana on e-kirjaston kehittäminen ja kirjastojen rooli ja mahdollisuudet digitaalisten taitojen edistäjänä.

Lausuntomme pääkohdat

- Kuntien yhteisen e-kirjaston kehittäminen on käynnissä. Jatkorahoituksen resurssi eli miljoona euroa on tärkeää suunnata pääosin e-kirjojen ja muiden sähköisten aineistojen hankintaan.
- Kirjastoammattilaisten ja kirjastojen rooli digitaitojen edistäjänä on suuri. Toivomme, että myös jatkossa osana valtion kirjastopolitiikkaa kiinnitetään huomiota kirjastojen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja mahdollisuuksiin tukea digitaitoja.

E-kirjaston kehittäminen

Talousarvioesityksen linjausten mukaan keskeinen kehityskohde yleisissä kirjastoissa on digitaalisten sisältöjen saatavuus:

> ”Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on tarpeen parantaa erityisesti digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta.” (s. 413)

Kuntien yhteisen e-kirjaston kehittäminen on käynnistynyt eduskunnan myöntämän rahoituksen turvin.

Viime vuonna valtiovarainvaliokunta kiinnitti talousarviomietinnössään huomiota siihen, että kyseessä on kaksivuotinen hanke, jonka jatkorahoitustarve on otettava huomioon vuoden 2022

talousarviossa. (Lähde:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/TalousarvioMietinto/Sivut/VaVM_36+2020.aspx)

Jatkorahoituksen huomioiminen vuoden 2022 talousarviossa olisi nyt tärkeä askel. Konsortiosta saamamme tiedon mukaan valiokunnan mietinnössä mainittu vuoden 2022 jatkorahoituksen resurssi eli miljoona euroa tulisi suunnata pääosin e-kirjojen ja muiden sähköisten aineistojen hankintaan.

Tällä rahoituksella voidaan luoda aloituskokoelma, jonka päälle kuntien yhteinen e-kirjasto rakentuu. Kunnat vastaavat jatkossa sisältöjen ja palvelun rahoittamisesta hankkeessa kehitettävän kustannusmallin mukaisesti.

E-kirjaston kehittäminen etenee parhaillaan yleisten kirjaston konsortion johdolla. Vaativassa kehityshankkeessa on selvitetty lainausalustaan, kokoelman muodostamiseen, teosten lisensointiin ja kustannusten jakoon liittyviä kysymyksiä.

Konsortio on vienyt projektia eteenpäin hyvässä keskusteluyhteydessä kirja-alan eri toimijoiden, kuten kustantajien ja tekijöiden kanssa.

Kuntien yhteisessä e-kirjastossa tavoitteena on, että paikalliset kirjastot voivat myös tulevaisuudessa vaikuttaa oman alueensa kokoelmaan. E-kirjaston käytön opastus ja tunnusten hankkiminen tulee olla mahdollista omassa lähikirjastossa.

Yhteisen e-kirjaston kehittäminen parantaa merkittävästi kaikkien suomalaisten pääsyä e-kirjojen pariin.

Kirjastojen rooli ja mahdollisuudet digitaalisten taitojen edistäjänä

Digitaidot ovat uusia kansalaistaitoja, joita ilman yhteiskunnassa ei pärjää. Kirjastot ja järjestöt ovat tilastojen valossa suurimmat maksuttoman digituen tuottajat. Kirjastoissa digitukea on annettu jo siitä asti, kun internet tuli Suomeen.

Kirjastoammattilaiset avustavat päivittäin asiakkaita tiedonhakuun, laitteiden ja netin käyttöön liittyvien asioiden kanssa. Kirjastoilla on haasteita digituen tuottamisessa. Laitteet, osaaminen ja henkilöstöresurssit vaihtelevat kunnissa.

Koronakriisin aikana konkretisoitui, että kirjastojen tietokoneet ovat ensiarvoisen tärkeä osa monen suomalaisen arkea. Yhteiskunnan heikommassa asemassa olevien ihmisten oli hyvin vaikea hoitaa välttämättömiä asioitaan, kun kirjastot olivat kokonaan kiinni keväällä 2020.

On huomattava, että yleisten kirjastojen henkilöstö opastaa myös vaikeasti tavoitettavia ja digitaidoiltaan haavoittuvia kohderyhmiä, kuten valtion erikoiskirjasto Celian palvelujen piiriin kuuluvia lukemisesteisiä henkilöitä.

Tällä hetkellä valtaosa Celian uusista asiakkaista tulee äänikirjapalvelun piiriin yleisen kirjaston kautta. Celiasta saamamme tiedon mukaan kirjastojen rekisteröimät asiakkaat myös käyttävät palvelua ahkerasti. Tämä viittaa siihen, että kirjastot ovat pystyneet opastamaan ja tukemaan asiakkaita palvelun käyttöönotossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama yleisten kirjastojen digihanke (2019–2020) kehitti kirjastohenkilöstön digitaitoja ja vahvisti alueellisia digitukiverkostoja. Tämä oli erittäin tärkeä avaus kirjastohenkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja kiitämme siitä.

Toivomme, että myös jatkossa osana valtion kirjastopolitiikkaa kiinnitetään huomiota kirjastojen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja mahdollisuuksiin tukea digitaitoja.

Suomen kirjastoseura ry:n puolesta,

Rauha Maarno

Toiminnanjohtaja
puh. 044 7481801, rauha.maarno@fla.fi

